

MESLEK YÜKSEKOKULU ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK DİLİ DERSİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ: BİR AKSİYON ARAŞTIRMASI*

Ersin GÜLAY**

Erhan DURUKAN***

Özet

İlk ve ortaöğretim okullarında verilen Türkçe ve dil bilgisi derslerinin yeterli olmadığı görüşünden hareketle meslek yüksekokullarında iki dönem Türk Dili I ve Türk Dili II dersleri verilmektedir. Bu araştırmada birinci sınıfta okuyan öğrencilerin Türk Dili dersi bağlamında bu ders ve genel anlamda Türk Dili hakkındaki düşünceleri doğrultusunda dersin hedeflerine ne derece ulaşıldığı incelenmiştir. Veriler Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ardeşen Meslek Yüksekokulunda farklı ön lisans programlarında okuyan 8 birinci sınıf öğrencisi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla odak grup görüşmesi yapılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniğiyle incelenmiştir. Öğrencilerin Türk dili dersinin amaçları ve hedefleri konusunda bilgiye sahip olmadıkları; daha önce bu konuda aralarında konuşmadıkları veya ders hakkında kendi kendilerine hiç düşünmedikleri ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Türk dili dersi, meslek yüksekokulları, nitel araştırma, öğrenci görüşleri.

INVESTIGATING VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS' PERCEPTIONS OF TURKISH LANGUAGE COURSES: AN ACTION RESEARCH

Abstract

For the reason that Turkish and grammar courses in primary and secondary schools are not attached adequate importance, Turkish Language I and Turkish Language II courses are given at vocational schools of universities for two semesters. This study investigates the extent to which the objectives of Turkish language courses are accomplished in these courses at universities with reference to the perceptions of freshman students at vocational schools in terms of Turkish language courses and, in a broader sense, of Turkish language as well. The data were collected through semi-structured focus-group interviews conducted with 8 freshman students at different vocational training programs at Ardesen Vocational Schools of Recep Tayyip Erdogan University and analyzed by means of descriptive analysis. The results revealed that students are not aware of the aims and objectives of Turkish language courses, that they have not discussed this issue with their peers, or that they have, in fact, never thought on it before.

Keywords: Turkish language courses, vocational schools of universities, qualitative study, students' perceptions.

* Bu çalışma, Türk Dili derslerine ilişkin meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerini değerlendirmeyi amaçlayan bir yüksek lisans tezi çalışmasının yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla odak grup görüşmesi yapılarak elde edilmiş verilerini içeren bir bölümdür.

** Okt.; RTE Üniversitesi, Ardeşen Meslek Yüksekokulu, ersingulay@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fatih Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, erhandurukan@gmail.com

Giriş

Dil, bir insan topluluğunu millet yapan temel unsurdur ve o milletin en büyük ortak zenginlikleri olan kültürün hem bir parçası hem de taşıyıcısıdır. Ergin (2004: 3) dili şöyle tanımlar:

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş bir içtimaf bir müessesedir.

Dil, insanın evvela kendisini, sonrasında da dünyayı, içerisindeki nesnelere birlikte algılayıp anlamlandırabileceği en temel gerçekliktir. İnsan, dil sayesinde diğer canlılardan ayrıldığı gibi, dil hakkındaki bilinç düzeyiyle de insanlar arasında farklı konum arz eder; görünenin ötesindekiler hakkında bilgilenme imkânına sahip olur (Tüzer, 2010).

İnsan hayata gözlerini açtığı anda dilin yaşam alanına doğrudan girmiş olur. Onun dünyaya gelmesine sebep olan ailesinin kullandığı dili öğrenir. Aynı dili kullanarak mensup olduğu milletin kültürünü yaşar ve geliştirir. Ancak bu serüven kısmen doğal ortamlarda gerçekleşse de dilin zenginleşerek geleceğe taşınması ve yaşatılması için; ayrıca yine dil kullanılarak edebiyat, sanat ve bilim ortaya koymak için resmî programlara tabi tutularak birey eğitilir.

İnsan için önemli olan dilin kendisi değil, dil ile anlatılan şeydir. Dil bir vasıttan başka bir şey değildir. Fakat vasıta olmadan insan yapmak istediklerini yerine getiremez. Vasıta olmak dili küçültmez. Tam tersine dilin şanı, şerefi vasıta oluşundadır. Dil olmasa birbirimizle anlaşabilir miydik? Dil olmasa tarih, kültür, edebiyat ve medeniyet de olmazdı (Kaplan, 2005).

Dil, kültürün hem bir unsuru ve onu gelecek nesillere aktaran taşıyıcısı olması cihetiyle kültürden ayrı düşünülemez. Çünkü kelimelerin yazılış, ses, şekil ve manasını tayin edenlerden birisi kültürdür. Bir divan şii, bir Yunus Emre şii, hiçbir eser yazıldığı dönemden ayrı değerlendirilemez. Eseri anlamak için onu oluşturan sosyal çevre de incelenmek zorundadır. Bir dil bilgini sadece dilci değildir; aynı zamanda geniş kültür birikimine sahip olmalıdır.

Kaplan (2005), dilin tıpkı ev gibi bir milletin duygu, düşünce ve hayatının barınağı ve korunağı olduğunu söyler. Aksan'a (2000: 11) göre, 'varlığın evi' olan dil, bireyin kimliği ve kişiliği demektir. En gelişmiş iletişim dizgesi olan dil insanı insan yapan niteliklerin başında gelir; onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına, yaşamını sürdürebilmesine olanak sağlar.

Türk Dili Dersi

Türk dili dersi bütün dersler için bir araç ders olma özelliği taşımaktadır. Çünkü bu dersin temel amaçlarından biri okuma, dinleme, yazma ve konuşma olarak alt dallara ayrılabilen anlama ve anlatma becerilerini geliştirmektir. Bu becerileri edinememiş özelden öğrenciler genelde tüm bireyler ne okullarda öğretilen diğer alanlarda başarılı olabilirler ne de sosyal hayatta iletişimde ve kendini ifade etmede yeterli olabilirler.

Türk eğitim sistemi içinde aynı anlayış doğrultusunda Türk dili eğitimi ilköğretimin başından itibaren verilir. Zorunlu eğitime tabi tutulan çocuklar üniversiteye kadar olan 12 yıllık eğitim-öğretim süreçlerinde Türk dilinin tarihini, gelişim sürecini, dünyada yayılma alanları ile dil bilgisinin temel konularını ve kompozisyon bilgilerini edinirler. Ancak ne var ki genel kültür ve alan bilgilerini üniversiteye gidene kadar edinmiş olması gereken öğrencilerin bu eksiklikleri gideremedikleri görülmektedir. Ana dilinin yükseköğretimde bir sorun olmaması gerekir. Ana dilinin kavratılması ve öğrencinin belirli bir kültür diline kavuşturulması yükseköğretime bırakılmamalıdır. Oysa yurdumuzda öğrencilerin büyük bir bölümü ana dilinin kurallarını yeterince kavramadan yükseköğretime gelmektedir (Karadağ, 2003'ten aktaran Vural, 2007). Dolayısıyla 12 yıllık öğrenim hayatında bu kuralları benimseyememiş ve her daim kullandığı ana diline yansıtamamış öğrencilerden artık alanında uzmanlaşması için geldiği üniversitede, bu temel eksikliklerin giderilmesi beklenmektedir.

Bu ders 1968'de Hacettepe Üniversitesinin hazırlık sınıfında ve 1977'de Ege Üniversitesinde okutulmaya başlanmıştır. YÖK'ün kurulmasından (1981) sonra bütün üniversitelerde Türk Dili dersinin okutulması gündeme geldi; ilköğretim ve liselerde ana dili eğitiminin yeterince yapılamadığı göz önüne alınarak Türkiye'deki bütün üniversitelerin öğretim programlarında Türk Dili derslerine yer verildi; bu dersle ilgili bir çerçeve program hazırlanıp yayımlandı. Türk Dili derslerinin başlangıçta 4 yıl (8 yarıyıl) okutulması kararlaştırılmıştı; 1991-1992 öğretim yılında 1 yıla (2 yarıyıla) indirildi. Bugün bütün devlet ve vakıf üniversitelerinde Türk Dili dersleri, 1 yıl (iki yarıyıl) boyunca haftada iki saat olarak yapılmaktadır (Çotuksöken, 2010).

Türk Dili dersinin üniversitelerde verilme gerekçesi olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanan Türk dili dersi çerçeve programında şu ifade yer almaktadır:

İlk ve orta öğretimde dilbilgisi ve Türkçe dersleri yeterli ölçü ve nitelikte ele alınmadığı için üniversiteye gelen öğrenciler, Türkçeyi doğru ve güzel kullanma yeteneğini kazanamamış bulunmaktadır. Bu sonuçta, Türk dilinin elli yıldan beri çeşitli yönlere çekilmesinden doğan istikrarsızlığın da etkisi vardır. Bu durum,

üniversite öğrenimi için yetersizlik olarak kendini göstermiş ve yüksek öğretime Türk Dili derslerinin konmasını zaruri kılmıştır.

Çerçeve programda dersin amacı şu şekilde ifade edilmiştir: “Yüksek öğrenimini tamamlamış olan her gence, ana dilinin yapı ve işleyiş özelliklerini gereğince kavratılmak; dil-düşünce bağlantıcı açısından, yazılı ve sözlü ifade vasıtası olarak, Türkçeyi doğru ve güzel kullanabilme yeteneği kazandırılmak; öğretimde birleştirici ve bütünleştirici bir dili hâkim kılmak ve ana dili şuuruna sahip gençler yetiştirmek.”

Gereke ve amaç doğrultusunda çerçeve programda dersle ilgili olarak gösterilen hedefler; “Türkçenin yapı ve işleyiş özelliklerini kavratılmak, dili yazılı ve sözlü anlatımda kullanma yeteneğini kazandırmak, ana dili şuuruna sahip gençler yetiştirmek, çalışmalarını özellikle retorik alanda yoğunlaştırmak” (Cemiloğlu, 2004: 175) maddelerinde özetlenebilir.

Ders ilk olarak verilmeye başlandığı günden itibaren varlık gereksinimini devam ettirmektedir. Gerekece atıfta bulunulan ilk ve ortaöğretimde dil bilgisi ve Türkçe derslerinin yeterli ölçü ve nitelikte ele alınmaması eksiklidir. Bu eksiklik hâlen giderilemediğinden ölçme ve değerlendirme sürecinde yükseköğretimde de aynı hataların devam ettiği anlaşılmaktadır.

Türk Dili dersiyle ilgili olarak “Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri”, “Uygulamalı Türk Dili”, “Üniversiteler için Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri” gibi isimler altında onlarca kitap yazılmıştır. Genel olarak içerik, çerçeve programa uygunluk arz etmektedir. Ancak İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı veya Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Programı gibi üzerinde çalışılmadığı, yeni sorun ve sıkıntılara göre gözden geçirilmediği için; dolayısıyla da yöntemler hep aynı kaldığı için istenilen başarı elde edilememektedir denilebilir.

Bu araştırmanın amacı, meslek yüksekokulunda okuyan öğrenciler için Türk dili dersinin ne anlam ifade ettiğinin, derse yönelik olumlu veya olumsuz tutumların altında yatan sebeplerin ne olduğunun ve bunlar hakkındaki düşünce ve önerilerinin ortaya çıkarılmasıdır.

Araştırmada genel olarak şu problem cümlelerine cevap aranmıştır:

1- İlköğretim ve ortaöğretimden sonra meslek yüksekokuluna gelen öğrencilerin Türk dili dersi hakkındaki tecrübelerine göre düşünceleri nelerdir?

2- Genel olarak daha önceki Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı dersleriyle paralellik gösteren Türk dili dersinin müfredatı ve bu müfredatın işlenişi hakkında öğrenciler ne düşünmektedirler?

3- Sanayi ve hizmet sektöründe çalışabilecek nitelikler edinmek üzere meslek yüksekokullarına gelen öğrenciler, alan dersleri ile Türk dili dersi arasında nasıl bir ilişki kuruyorlar ve dersin haftada iki saat olması hakkında ne düşünüyorlar?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Türk Dili derslerine ilişkin meslek yüksekokulu öğrencilerinin görüşlerini değerlendirmeyi amaçlayan bir aksiyon araştırmasının parçası olan bu çalışma, betimsel araştırma desenlerinden tarama modelinde yapılmıştır. Tarama yöntemi olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanlara ait durumların ‘ne olduğunu’ betimlemeye ve tüm özellikleri ile açıklamaya çalışan incelemelerdir. Tarama yöntemi, var olan durumu inceler ve ‘Bunlar nedir?’ sorusuna cevap bulmaya çalışır. Bu yöntem aracılığıyla, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde mevcut durumlar, şartlar ve özellikler betimlenerek ortaya konulmaya çalışılır (Airasian, 2000; Cohen ve Manion, 1997; Karasar, 2009).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Ardeşen Meslek Yüksekokulunda 2010-2011 eğitim-öğretim yılında dört farklı ön lisans programında okuyan ve birinci sınıfa devam eden 8 öğrenci ile bahar dönemi başladıktan iki ay sonra yapılan odak grup görüşmesi aracılığıyla elde edilmiştir. Görüşmede öğrencilere 15 açık uçlu soru yöneltilmiştir. Odak grup görüşmesi küçük bir grupla lider arasında yapılandırılmamış görüşme ve tartışmada grup dinamiğinin etkisini kullanma, derinlemesine bilgi edinme ve düşünce üretmedir (Bowling, 2002’den aktaran Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2011). Ekiz’e (2009) göre, odak grup tekniğinde bir grup insanın aynı zamanda bir arada bulunması ve odaklaşmanın araştırmacı ile katılımcılar arasında oluşan sorular ve cevaplar üzerinde olması yanında düşünce ve verilerin araştırmacı ve katılımcıların birbirleriyle olan etkileşimleri sonucunda ortaya çıkarılması söz konusudur.

Katılımcılar

Nitel araştırmalarda örneklem seçiminde kolay ulaşılabilirlik ve maliyetinin uygun olması dikkate alınması gereken hususlardır (Ekiz, 2009). Öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yönteminden uygun durum örnekleme esasına dayanılarak başta gönüllülük dikkate alınmış; ayrıca öğrencilerin genel olarak derslere karşı ilgili ve düşüncelerini açıklamaktan çekinmeyenler olmasına dikkat edilmiştir.

Edmunds'a (2000) göre grubun 10 kişiden fazla olması grubun dinamiğini düşürebilmekte, katılımcılar arasındaki etkileşim etkisini yitirebilmekte ve grubun kontrolü daha da zorlaşabilmektedir (Aktaran: Çokluk ve diğerleri, 2011). Aynı okulun dört farklı programının birinci sınıfında okuyan aynı yaşlarda 8 öğrenci ile okulun farklı ve uygun bir binasında ferah bir ortamda iki buçuk saat süren bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Görüşme yapı bakımından yarı yapılandırılmış ve açık uçludur.

Veri Analizi

Görüşmeler ses ve görüntü kaydı yapan iki kayıt cihazı kullanılarak kaydedilmiş ve daha sonra çözümlenerek kâğıda geçirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizde, veriler, araştırmada kullanılan gözlem, soru, konu ya da temalar dikkate alınarak analiz edilir. Analizlerde soru konu ya da başlık hâline getirilerek, başlığa uygun verilerden doğrudan doğruya alıntılar yapılarak analizler ortaya konur (Ekiz, 2009). Ayrıca görüşme tekniğiyle elde edilmiş veriler kayıt cihazı kullanıldığı için hem konuşmaların dökümünün yapıldığı kâğıt tekrar okunmuş hem de kaydedilen konuşmalar dinlenerek kişilerin seslerindeki tonlama ve vurgular karşılaştırılmıştır (Ekiz, 2009). Analizde, öğrencilerin sadece isimleri verilerek konuşmalarından pasajlar aynen konulmuştur. Öğrencilerle yapılan odak grup görüşmesi esnasında, sorulara verdikleri cevaplar jest, mimik ve hatta sessizlikleri ile ilk analize tabi tutulmuştur. Veriler ve bu verilere ilişkin yorumlar araştırma konusu olan öğrencilere okutturulmuş ve yanlış anlaşılmalara giderilmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, odak grup görüşmesinde kullanılan yarı yapılandırılmış sorular ile elde edilen verilerin analizlerine ve bulgularına yer verilmiştir. Veriler betimsel analize tabi tutularak 4 kategori altında incelenmiştir: 1) Okul başlangıcındaki önyargılar ve Türk dili dersi hakkında ilk intibalar, 2) müfredat hakkında umduğunu bulamama, 3) dersin işlenişinde başvuru yöntemine ilişkin fikirler, 4) alan dersleri ve dil bilinci.

Okul başlangıcındaki önyargılar ve Türk dili dersi hakkında ilk intibalar:

Meslek yüksekokullarında herhangi bir ön lisans programına kaydolun öğrenciler, öğrenim süreci boyunca yalnızca edinecekleri mesleğe yönelik derslerle muhatap olacağını düşünmektedirler. Geçmiş eğitim-öğretim tecrübelerinden sonra üniversite seviyesine gelmiş bir birey olarak Türk dili dersini “yine” alacağını görmek hayal kırıklığına sebep olmaktadır. Bu durumun arka planında, ilköğretim ve ortaöğretimde gördüğü Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı derslerinde uygulanan yöntemler ve üniversite düzeyinde bir eğitim-öğretim kurumundan farklı

bir yöntem beklemeyiş vardır. Çünkü her sene benzer konular, aynı yöntem ve yaklaşımlarla tekrar edilmiş ve öğrenciye sadece bilgi aktarımı yapılmıştır:

Dersin adını duyunca şaşırđım açıkçası. Türk dili göreceğimi düşünmüyordum. Direkt aklıma olumsuz fikirler geldi. (Tarık)

Ben de gereksiz bir ders olduğunu düşündüm. Bankacılık iki yıllık. Dört yıllık olsaydı bu dersi görmenin normal olacağını ama iki yıllık olduğundan bölüme yönelik dersler, alan dersleri göreceğimi düşünüyordum. Zaten derse girdiğimde ilkokul dörtten beri gördüğüm konuların tekrar edildiğini görünce düşüncelerim daha da olumsuz hâle geldi. (Kübra)

Öğrenciler sınavlı veya sınavsız bir şekilde geldikleri üniversitede öğrenim görmenin ayrıcalığını ve üst düzeyliğini yaşamak istemektedir. Artık lise seviyesinin aşılması, daha faydalı ve uygulamaya dönük bir anlayışın hâkim olması gerektiği kanaatindedirler. Dersin üniversitede de olması gerektiğini savunanlar, içerik ve işleyiş yönünden farklı beklentiler içindeyken karşılaştıkları sistemin eski alışkanlıkları devam ettirmekten başka bir anlam ifade etmediği görüşündedirler:

Mesela biz konuları birinci dönem göreceğiz. İkinci dönem toplumda nasıl konuşmamız gerektiğini öğreneceğiz sandım. Çünkü hiçbirimiz Türkçeyi güzel konuşamıyoruz. (Funda)

Önceden hep sınava yönelik çalıştığımız için dil bilinci edinemedik. Hocalarımız uğraşmak istemediler. Türkçeyi doğru kullanmadığımı bildiğim için bu dersin olması gerektiği düşüncesindeydim. Ama içeriğini gördükten sonra yine sadece sınavda sorulacağı için dersle ilgilenmeye devam ediyorum. (Aykut)

Müfredatta umduğunu bulamama:

Ortaöğretimde görülen dil ve anlatım ile Türk dili ve edebiyatı derslerinin devamı olarak planlanan Türk dili dersinin içeriği öğrencilere göre, ortaöğretimde ve ilköğretimde işledikleri konulardan oluşmakta ve üzerine bir şey konulmamaktadır. Türk dili ders kitapları lisede yıllara yayılarak öğretilen konuların derlenmiş ve ayrıntılardan arındırılmış hâli gibidir. Öğrenciler daha bir iki sene önce gördükleri konuları yine aynı yöntemle sadece ne olduklarını öğrenmeleri amacıyla verilmesinden bıkkınlık yaşamaktadır. Derse karşı alan dışı ders nazarıyla bakmaları ve derse karşı ilgisiz davranmalarının sebeplerinden birisi dersin “duymaktan bıktıkları” içeriğidir:

Dil bilgisi konularının geliştirilmesi, daha derin mevzuların anlatılması işlenmesi gerekir. Çünkü etrafımıza baktığımızda kimse güzel Türkçe ile konuşmuyor. Ama şu anda gördüğümüz ders lisedeki ile aynı. Yıllardır aynı konular tekrar ediliyor ama hâlâ tam olarak kimse öğrenemedi. (Funda)

Ağırlıklı olarak sürekli dilbilgisi konularını görüyoruz. Sosyal konular, edebî konular görülse daha iyi olur. Günlük hayatta konuştuğumuz tarzda sosyal meseleler, düşünmeye sevk eden meseleler... Türkçe dendiğinde aklıma gelen anlatım bozuklukları, cümlelerin öğeleri vs. Argo kelimelerin konuşulmaması veya msnde yazıldığı tarzda konuşulmaması, yazılmaması üzerinde durulsa daha yararlı olur. Üniversiteye gelene kadar ana konuları bitirip daha detaylı bir şekilde dili incelememiz gerekiyordu. Temel konular üniversiteye bırakılmamalıdır. (Kübra)

Dersin işlenişinde kullanılan yöntemle ilişkin fikirler:

Dersin işlenişinde öğretmen merkezli bir anlayışın hâkim olmasından öğrencilerin memnun olduğu görülmektedir. Çünkü aynı anlayış öğrencileri sıkılamamakta; düşünmeye ve dili doğru kullanmaya yöneltmemektedir. Bu sebeple öğrenci dil bilincine sahip olmadığı için ders esnasında öğrenmeye gayret etmemekte ve kendisini zorlamamaktadır:

Hocamız bizi sıkmadığı için eğlenceli geçiyordu. Sınavlar da kolaydı. Kimse yüz de almasın, yirmi de almasın diye düşünüyordu. Herkesi geçiriyordu. (Barış)

Burada Türk dili dersi almaya başladıktan sonra lisede derse daha fazla önem verildiğini düşündüm. Bu bizim işimize geliyor aslında. Yani sadece not için çalışıyoruz. Sorular ders kitabımızdaki test sorularının aynuları oluyor çoğu zaman. Çoğumuz da geçer not alıyoruz. Seneye bana aynı sorular sorulsa yapamam. Ben derse karşı çok ilgili değilim. Ama dersin işlenişinde önemine yeterince yer verilip teşvik edilmiyoruz. (Elif)

Türk dili dersi sadece zorunlu olduğu için programa konulan ve müfredat açısından çerçeve programa sıkı sıkıya bağlı kalınan bir ders olarak meslek yüksekokullarında verilmektedir. Hedef ve amaçlara ulaşmak için kullanılan yöntem öğretmenin sadece anlatarak bilgi aktarması ve çoktan seçmeli sorularla ölçüp değerlendirmesinden ibaret kalmaktadır. Bu

durumdan öğrencilerin bazıları şikâyetçi iken bazıları değildir; aksine bir dersi daha kolayca verebilmenin rahatlığı içindedir:

Sözel dersler sayısala göre sıkıcı. Sadece müfredattaki konuların işlenmesi ilgimi çekmiyor. Dersi etkili ve eğlenceli hâle getirmek için tartışmak gerek. Konuşmayı seviyorum. Sadece teknik bilgi istemiyorum. Öğretmenle öğrencinin tartışması, konuşması, diyalog kurabilmesi gerek. Sadece ders dil bilinci vermez. (Fatih)

Lise kitaplarımızla üniversite kitaplarımız aynı. Lisede ve ilköğretimde görülen konuların detaylandırılması ve düzgün konuşmaya yönelik olması gerekir. Yoksa tekrardan öteye geçmiyor. Bu da beni sıkıyor. İlgî ve bilgimde hiçbir değişiklik olmadı. Mesela bir konuyu işliyoruz. Daha ne olduğunu anlamadan diğerine geçiyoruz. Bu sefer öğrenmek için değil sınav için dersle ilgileniyorum. (Eyüp Sabri)

Böyle bir sonucun sebepleri arasında müfredatın bağlayıcılığı ve dersin yöntemini sınırlamasının etkisi vardır. Giriş bölümünde değinildiği üzere müfredat dilin tanımından başlamakta, dil bilgisi konularından kompozisyon bilgilerine kadar geniş bir çerçeveyi ihtiva etmektedir. Hâl böyle olunca ana dili bilinci veya Türkçeyi doğru ve düzgün kullanma alışkanlığı kazandırmak mümkün olamamaktadır. Konuların yetiştirilmesi için ancak neyin ne olduğu anlatılarak geçilmektedir.

Alan dersleri ve dil bilinci:

İki yıl öğrenim süresi olan meslek yüksekokullarında Türk dili dersi ilk yıl haftada iki saat verilmektedir. YÖK'ün uygulaması olarak Türk dili dersinin zorunlu olması genelde kabul görmüştür. Ancak bu, dersin amaçlarının benimsendiği anlamına gelmemektedir. Çünkü öğrenciler derse ortalamayı yüksek tutmaya yarayan bir araç gözüyle bakmaktadırlar. Dersten geçer not alamayan öğrencilerin de olmasının sebebi bazı ön lisans programlarına gelen öğrencilerin ortaöğretimde sayısal bölümde öğrenim görmüş olmasıdır. İşte tam da bu noktada ana dili bilinci sayısal, sözel veya mühendislik, edebiyat bölümlerinden olma ile alakalı değildir denmelidir.

Türk dili dersi bu bilinci veremediğinden olsa gerek anlamsız bir zorunluluktan ibaret kalmaktadır:

İki yıllık bir bölümde bu dersi görme sebebimiz DGS'ye hazırlık. Biz de olaya teknik olarak bakıyoruz. Önümüzde sınav olacak ve bu konular çıkacak diye dersle ilgileniyoruz. (Tarık)

Ancak öğrencilerin ders hakkında kafaları karışık durumdadır. Kendileri hakkında kararlar alınıp uygulanmasına rağmen kafa yorup eleştiride bulunmayan öğrencilerle yapılan böyle bir görüşmede düşünceleri istenince bunu ilk defa yapan öğrenciler kendi cevaplarıyla çelişen cevaplar vermiştir:

Bu dersin mesleğimize yararlı olacağını düşünüyorum. Bir insanı bir mevzuda ikna edebilmek için akıcı ve güzel konuşabilmek gerekir. Bu ders bunu sağlıyor. (Fatih)

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada yıllardır güncel değerlendirmelere göre üzerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan, öğrencilerin bu dersi aldıktan sonra eksiklerinin giderilip giderilmediğine bakılmadan zorunlu olarak verilmeye devam eden Türk dili dersinin öğretim öncesi ve öğretim süreci hakkındaki düşüncelerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır.

Yapılan odak grup görüşmesine katılan öğrenciler özellikle “bu ortam (araştırma) sağlanmasaydı, bu meseleler hakkında asla düşünmeyeceklerini ve bunları konuşmayacaklarını / tartışmayacaklarını; şimdiye kadar eğitim aldıkları hocalarından yol gösterici, hataları düzeltici ve dil bilinci verecek yardım ve desteklerinin olmadığını” vurgulamışlardır.

Görüşmenin dört kategori altında incelenen bulgularından en baskın ve diğerlerinin de sebebi olabilecek olanı dil bilinci meselesidir. Gerek program yapıcılar gerek uygulayıcılar gerekse tüm bunların muhatabı olan öğrencilerin yaklaşımlarının temelinde dil bilincinin eksik olduğu veya hiç olmadığı öğrenci görüşlerinden anlaşılmaktadır. Eğitim ve öğretim sürecinde sunulması planlanan müfredat ve bu müfredatın verilmiş biçiminin ihtiyaca ve şartlara göre düzenlenmemiş olması bu durumun sebebi olarak gösterilebilir.

Araştırma örneklemindeki öğrencilerin İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2006) yer alan ve bu programla ulaşılması hedeflenen Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma; eleştirel düşünme; yaratıcı düşünme; iletişim kurma; problem çözme; araştırma; karar verme; bilgi teknolojilerini kullanma ve girişimcilik temel becerilerini yeterince

kazanmadıkları; bu nedenle kendileri muhatap alınıp görüşleri sorulunca öğrencilerin kendileri hakkında düşünmeye ve özeleştiri yapmaya başladıkları görülmüştür.

Bu tespitler ışığında Türkçe derslerinin anlama ve anlatma temel becerilerini geliştirecek ve daha çok uygulamaya yönelik müfredatlar geliştirilmelidir. Her ne kadar kolay olandan yana tavır konulsa da dersin nitelikli ve öğrencilerin ilgisini ve dikkatini kendi irade ve istekleriyle derse çekecek şekilde işlenmesi ve buna imkân verecek bir müfredatın hazırlanması gerekmektedir.

Türk dili dersi sırf kuramsal bilgi aktarma dersi olmaktan öteye geçememektedir. Gençlerde dil bilincinin oluşturulması amacı programda yer almamaktadır. Bilgilere boğulan öğrenciler ise meseleyi daha önceki yıllarda olduğu gibi bir sonraki sınava hazırlık olarak görmektedir. Kaldı ki öğrencilerin başarı kıstası hiçbir uygulamaya, Türkçeyi doğru ve düzgün kullanmanın ölçülmesine yer vermeyen, ezberlemeye teşvik edici sınavlardan alınan yüksek puanlardır. Bu durum, dili ve kültürünü benimseyip onu gelecek nesillere aktaracak kadar sahip çıkacak bilince sahip olmayanlara bir perde olmaktadır.

Bir dilin kurallarının öğretilmesinin çeşitli yöntemleri vardır. Herhangi birisi veya birkaçı kullanılarak öğrencilerin kuralları sezmesi sağlanır. Bunların uygulama alanı ise metinlerdir. Öğrenciler yıl boyunca Türk dilinin kurallarını derste işlemelerine rağmen edebî metinlerle karşılaşmamaktadır. Hem edebî ve estetik zevkten yararlanamamakta hem kitap okuma alışkanlığı kazanmamışsa düşünceyi ve ruh inceliği kazanamadan mesleğe hazırlanmakta hem de Türk dilinin inceliğini, derinliğini ve kurallarını hazmetmeden mezun olmaktadır.

İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel becerileri kazandırmak için Türkçe dersi alan ve daha sonra ortaöğretim süreci geçirdikten sonra üniversiteye gelen öğrencilerde çoklukla henüz bu temel becerilerin edinilemediği görülmektedir. Üniversite düzeyinde bir öğrencinin derslerde pasif kalması ya da bırakılması, araştırmaktan korkması veya üşenmesi, hazırla yetinmesi, düşünerek yeni çare ve yöntemler bulmaması, bu becerileri vermesi gereken Türkçe ve Türk dili derslerinin program eksikliğindedir. İlköğretim Türkçe dersi programı üzerinde onlarca çalışma yapılmakta; ancak üniversitelerde okutulan Türk dili dersi ihmal edilmektedir.

Artık bir meslek dalında uzmanlaşmak üzere eğitim alan bir üniversite öğrencisinin alanında başarılı olabilmesi için bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları; yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri; bilgiye ulaşmada kitle iletişim

araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları; hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri; millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri esastır (MEB, 2006). Diğer alan dersleri gibi bir ders olarak dikkate alınması ve kredi açısından değerlendirilmesi Türk diline haksızlıktır ve bu bilince sahip olmayan gençler yetişmesine sebep olmaktadır.

İfade edilenler bir bütün olarak ele alındığında öncelikle dersin amaçlarını ve hedeflerini çizen çerçeve programın gençlerde en başta dil bilincinin gelişmesini sağlayacak şekilde, sonra bu bilincin vereceği iç kuvvetle varılması kolaylaşacak olan hedeflerin ve konuların yeniden belirlenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda meslek yüksekokulundan mezun olan gençlerin hayatının her anında anlama ve anlatma temel becerilerini etkin bir şekilde kullanabilmesi, bu becerileri millî ve manevi değerlerle donatmış sağlam karakterli bir meslek erbabı olmasının sağlanması için her türlü fedakârlığa başvurulması gerekir. Bunun için ders saati haftada dört saate çıkarılabilir veya dört yarıyıl boyunca ders verilebilir. Bunun yanı sıra öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı hâkim olmazsa, gençler düşünmeye sevk edilip konuşturulmazsa, duygu ve düşüncelerinin en iyi şekilde yazılı olarak ifade etmeleri sağlanmazsa dersin niceliği üst düzey de olsa niteliksiz kalacaktır. Bu nedenle Türk dili derslerinin işlenişinde müfredat ve kaynaklarla birlikte kullanılacak yöntem / teknikler de çağın şartlarına ve öğrencilerin ilgilerine uygun olarak seçilmelidir.

Kaynaklar

- AIRASIAN, P. W. (2005). *Classroom Assessment* (5. Ed.). New York: McGraw-Hill.
- AKSAN, D. (2000). *Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- CEMİLOĞLU, M. (2004). Üniversitelerde Okutulan Türk Dili Dersi ile İlgili Tespitler Değerlendirmeler ve Öneriler. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2): 173-182.
- COHEN, L. & MANION, L. (1997). *Research Methods in Education* (4. Ed.). London: Routledge.
- ÇOKLUK, Ö., YILMAZ, K. ve OĞUZ, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi. *AKÜ Kuramsal Eğitimbilim*, 1, 95-107.
- ÇOTUKSÖKEN, Y. (2010). *Uygulamalı Türk Dili*, İstanbul: Papatya Yayınları.

- EKİZ, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ERGİN, M. (2004). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- KAPLAN, M. (2005). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KARASAR, N.(2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (10. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TÜZER, İ. (2010). Varlığımız Dilimizdir, Dilimiz Evimiz ya da Sanal Dünyadan Evimize Sızanlar. *Dil ve Edebiyat*, 13, 27-45.